

ŠIUOLAIKINĖS LENKŲ LAIDOTUVIŲ GIESMĖS VILNIAUS KRAŠTE

Publikacijoje pateikiamas laidotuvių giesmes išrinkau iš Marianos Sienkiewicz (mergautinė pavardė Kierul, gimusi 1945 m., gyvena Sužionyse, Vilniaus r.) ranka rašyto giesmyno. Ji maloniai leido man juo pasinaudoti prieš keletą metų. Visos 12 giesmių buvo parinktos dėl „vilnietiško“ jų originalumo, čionykštės kilmės ir *nekantičkinių* šaltinių*. Tiesa, išvados apie kai kurių jų originalumą kol kas tėra hipotetinės, nes joms patvirtinti reikėtų išsamesnių lyginamųjų tyrimų. Reikia pabrėžti, kad šių giesmių šiuolaikinis liaudiškumas yra aiškiai suvokiamas ir pačių sužioniškių giesmininkų, taip pat ir M. Sienkiewicz, nors niekas negalėjo pasakyti, kas yra jų autorius ir kokiomis aplinkybėmis jos buvo sukurtos.

Tarp skelbiamų tekstų yra penkios giesmės (*Żegnam was dziateczki, Już zakryłaś swoje oczy, mamo, Z bożym przykazaniem*, du variantai *Matko Bolesna*) užrašytos kitame, taip pat ranka rašytame vilniškės giesmininkės Stanislavos Lawik (mergautinė pavardė Wincel, gimusi 1938 m., gyvena Vilniuje, priklauso Šv. apaštalų Petro ir Povilo parapijai) giesmynėlyje.

Giesmės yra perrašinėjamos iš vieno giesmyno į kitą pačių giesmininkų (jų grupėje gali būti nuo keturių iki penkiolikos). Kadangi giedojimas per laidotuves yra gana populiarus, jie stengiasi atnaujinti bei praturtinti savo giesmių repertuarą. Giesmių giedojimo tvarka laidotuvių ceremonijoje priklauso nuo giesmininkų individualaus požiūrio ir vietos tradicijos. Kai kurios giesmės sudaro pagrindinį repertuarą, jos yra siejamos su tam tikrais laidotuvių momentais, o kitos yra giedamos pasirinktinai.

Čia skelbiamos giesmės dažniausiai yra giedamos ne bažnyčioje, bet namie, vieną ar dvi naktis budint ir meldžiantis prie velionio, dažniausiai nuo aštuntos valandos vakaro iki vidurnakčio.

Giesmės yra pateikiamos originalo kalba, paliekant joms būdingus Vilniaus krašto kalbinius ypatumus. Buvo koreguota tik ortografija ir skyryba.

Krystyna Syrnicka

---

* Šis klausimas plačiau nagrinėjamas straipsnyje, žr. Krystyna Syrnicka. Współczesny repertuar pieśni pogrzebowych na Wileńszczyźnie i jego źródła, *Tautosakos darbai*, 2009, [t.] XXXVIII, p. 229–247.

1. JUŻ OSTATNIA ISKRA

1. Już ostatnia iskra w moim życiu gaśnie,
Było przeznaczone umrzeć mnie w tym czasie.
2. Skończyłem wędrówkę szlakiem ziemskiej drogi,
Przyjmij, Boże, duszę na niebieskie progi.
3. Boże, czy mnie widzisz, idę ja do Ciebie,
O jakże ja pragnę zobaczyć Cię w niebie.
4. Może Cię za mało w życiu moim czciłem,
Może czymś niedogodnym Ciebie obraziłem.
5. Przebacz mnie przy śmierci, błagam umierając,
Dozwól jak najprędzej ujrzeć Ciebie w raju.
6. Jeśli męka czyścica mnie i nie ominie,
Lecz obcować z Tobą nadzieja nie ginie.
7. Aby dni mnie w czyścicu były jak najkrótsze,
Za mnie drodzy moi częściej się modlicie.
8. Przebaczenie mnie drodzy za niegodne czyny;
Jeśli to spełnicie, Bóg odpuści winy.
9. Gdy mnie w rajske bramy przeprowadzą z czyścica,
Dusza będzie rada szczęściem wiekuistym.
10. Za tych, kto się modlił do Boga w mej sprawie,
Będę Boga prosił, by tych błogosławił.
11. Dusza moja widzi ból wasz i przeżycie;
Nie smućcie się po mnie, lecz modlitwy ślicie.
12. Gdy będziecie czcili Boga całym sercem,
W niebie się spotkamy na rajskim kobiercu.
13. A teraz was, drodzy, pozostawić muszę,
Z chłodnym, martwym ciałem rozstaje się dusza.
14. Niezadługo skryje mnie chłodne okrycie
I na drodze życia mnie nie zobaczycie.

15. A teraz was żegnam, wszystkich, których znałem,
Krewnych i znajomych w otoczeniu całym.

16. Żegnajcie najbliżsi, wszyscy moi drodzy
I bądźcie szczęśliwi, bo ja już odchodzę.
Amen.

2. ODCHODZI DUSZA W ŚWIAT WIECZNOŚCI

1. Odchodzi dusza w świat wieczności, do kraju ojczystego;
Zbliża się kres podróży ziemskiej do Boga, stwórcy swego.
2. Tak szybko upłynęło życie, jak skrzydłem ptak poruszył;
Już dom opuścić przyszła pora, o ukochana dusza.
3. I pozostawić trzeba wszystko, co drogie, najcenniejsze,
Do Boga iść, do gwiazd krainy w królestwie Matki Boskiej.
4. Skończyły się biedy tej ziemi, boleściom kres i mękom;
Dla duszy śmierć przynosi życie, pod opatrności ręką.
5. Śmierć do wieczności duszę wiedzie, do Boga ją prowadzi,
W promieniach jaśniejących słońca tam szczęście ona znajdzie.
6. Żegnajcie już, najbliżsi moi, rodzina moja droga,
Może w wieczności się spotkamy w niebie na boskim progu.
7. O Boże, bądź mi litościwy w godzinę sądu mego,
Maryja, bądźże mi łaskawa, wstaw się za sługę swego.
8. O Jezu, nasz odkupicielu, o Boże miłosierny,
Do twoich bram przychodzi dusza, daj pokój duszy wiernej.
Amen.

3. ŻEGNAM WAS DZIATECZKI

1. Żegnam was dziateczki, porzucam dom miły,
A sama ja pójdę do ciemnej mogiły.
2. Proszę was dziateczki, byście nie płakali,
Tylko o mej duszy zawsze pamiętali.

3. Ja od was, dziateczki, nie wymagam wiele,
Tylko mszę świętą zakupić w kościele.
  4. Przed tym ołtarzem, przed którym modliłem,
A dziś już życie ziemskie zakończyłem.
  5. Szkoda was, dziateczki, i domu swego,
Więc muszę słuchać wyroku bożego.
  6. Bóg mnie pokazał drogę do wieczności,
Jego się muszę poddać opatrności.
  7. Żegnam was, dziateczki, już trumna gotowa,
Już nie przemówię do was ani słowa.
  8. Gdzie będę spoczywać w ciemnej jaskini,
Gdzie spoczywają te święte boginie.
- Amen.

4. JUŻ SIĘ ZBLIŻA CZAS ROZSTANIA

1. Już się zbliża czas rozstania, już Maryja żegna nas;
Zbliż się, zbliż się tu, rodzina, popatrz na swej matki twarz.
2. Może jeszcze zapomniałeś złożyć matce troski swe
Zbliż się, zbliż się tu, rodzino, bo Maryja woła cię.
3. Przyjdź, upadnij na kolana, bo Maryja woła;
Przemów do niej swoim sercem, jak dzieci do matki swej.
4. Gdzie odchodzisz, miła mamo, ja sierotą nie chcę być,
Ja bym chciała całe życie z tobą, jak Maryja żyć.
5. Troski swe coś mi złożyła, ukryłem ja w sercu swym;
Cicho, nie płacz, ma dziecino, tyś na wieki dzieckiem mym.
6. Żyj uczciwie w swoim domu, dobrze chowaj dziatki swe;
Twoje życie tak przepłynie, niby morskie fale te.
7. Może cię ktoś prześladowe, znoś cierpliwie krzyże swe;
Stań pod krzyżem mego Syna i przypomnij sobie mnie.

8. Ja za wszystko ci dziękuję, że tak mile gościsz mnie
Ja zapłacę ci za wszystko, gdy Syn mój powoła cię.
9. Nim odejdiesz, miła mamó, nim przekroczysz progi swe,
Podnieś dłonie swe, Maryjo, pobłogosław dziatki me.
10. Już twe oczy miłosierne pożegnają ten nasz dom,
Już za chwilę cię zobaczę, najmilsza matuchno ma.
11. Ja już nie chcę żyć bez ciebie, weź mnie matko z sobą dziś,
Ja już nie chcę być sierotą, ja sierotą nie chcę być.
12. Bo sierota to ból serca; to, sieroto, serca łzy –
Któż sierotę, mnie, otuli, któż mnie otrze z oczu łzy.
13. O Maryjo, uprosz Syna, kiedy przyjdzie śmierci czas,
Zamkną się moje powieki, a Ty przychodź do mnie wraz.
14. Cicho, nie płacz, ma dziecino, otrzyj z oczu łezki swe –
Ja mam jeszcze inne dzieci, które też odwiedzić chcę.
Amen.

5. OPUŚCIĆ, DRODZY, MUSZĘ WAS

1. Opuścić, drodzy, muszę was, tak przeznaczone Bogiem,
Już na rozstanie przyszedł czas, pożegnać, drodzy, muszę was
Na wieczny czas, na wieczny czas, na wieczny czas, na wieczny czas.
2. Czas prędko po mnie zetrze ślad, przypadnie w grobie ciało,
A ja odchodzę w inny świat, gdzie życie nie ma końca lat
Na wieczny czas, ...
3. Podróży mej kierunek dam, tam gdzie miliony kroczą -
Z nadzieją w sercu idę tam, podążam do niebieskich bram.
Na wieczny czas, ...
4. O Boże, litościwy bądź i przytul mnie do siebie,
O przyjaciele, błagam was, módlcie się za mej duszy los.
Na wieczny czas, ...

6. MATKI, KTÓRE DZIATKI MAJĄ

1. Matki, które dzieci mają, w sierotach ich zostawiają –
Jak te dzieci płakali, gdy ją do grobu wkładali.
2. Matkę do grobu wkładali, dzieci same się zostali,
Po całych nocach nie spali, wciąż swoją mamę wołali.
3. Matko, cóż ty nam zrobiła, nas w sierotach zostawiła
Cóż my teraz mamy począć, do kogo się mamy udać.
4. Gdy wyszli dzieci na drogę, napotkali Pana Boga –
Boże wielki, cóż takiego, opuszczone od każdego.
5. Pan Bóg im odpowiada: dzieci moje, wiem, że biada.
Dzieci przed ołtarzem poklękali, szczerze paciorek odmawiali.
6. Matko Boska ukochana, powiedz, gdzie jest nasza mama?
Matka Boska usłyszała, sama łzami się zalała.
7. I do dzieci przemówiła: wasza mama jest w mogile.
Gdy dzieciętki usłyszeli, Maryi się pokłoniły.
8. Śliczne kwiatki tam ujrzały, prędko kwiatów nazbierały
Najładniejsze z nich wybrały, w bukietiki powiązały.
9. I na cmentarz pobieźeli, przed mogiłą poklękali,
Jak kukułki zapłakali...
10. Mamo, mamo, ty śpisz w grobie, my przynieśli bukiet tobie,
Spójrz chociaż na swe dzieci, zabierz od nas śliczne kwiatki.
11. Dzieci moje ukochane, bardzo jestem zmordowana,
Bo ja ciężko tu pracuję, dusza w czyścicu pokutuje.
12. Wy nie wiecie, dzieci, o tym, co każdego czeka potem,
Czym możecie pomagać, duszę z czyścica wybawiajcie.
13. I powiedzcie ojcu swemu, niech on zapamięta o tym,
Że byłam jego żoną, teraz jestem opuszczoną.
14. Niech mszą świętą wysługuje i biednym coś ofiaruje –
Na tym uszczerbku nie będzie, duszę z czyścica wydobędzie.

15. Dziaatki wszystko wysłuchali, mamie swojej dziękowali
I do domu powrócili, między sobą się radzili.
16. Skąd my pieniędzy weźmiemy, zarobić my nie umiemy;
Po szulaczkę wyprosili i mszę świętą zamówili.
17. Chociaż tam było niewiele, przyjęto wszystko w kościele,
Na sieroty zobaczyli i mszę świętą odprawili.
18. Matka w śnie się zjawiała, dzieci do siebie tuliła:
Dziękuję, że się starali, duszę z czyśćca wydostali;
19. Kto wam szulaczkę wrzucił, on siebie tym nie zasmucił,
Stokrotnie będzie oddane, Panem Bogiem zapłacone.
Amen.

7. JUŻ ZAKRYŁAŚ SVOJE OCZY, MAMO

1. Już zakryłaś swoje oczy, mammo, już zasnęłaś wiecznym snem,
Już zasnęłaś i nie rozwitałaś, i nie wrócisz do nas nigdy ty.
2. Mamo moja droga, a ty mammo, ach, dlaczego ze słońcem odeszłaś ty,
Zostawiłaś nas w tej ciemnej nocy, w sercu zostawiłaś smutek, ból?
3. Łzy chcesz wytarć, moja droga mammo, radość dziecka moją wrócić chcesz,
Chcesz nam znów ty współczuć i zrozumieć, a jak teraz mammo wrócić cię.
4. Dzisiaj między nas brakuje ciebie, twego serca, co kochało nas,
Z aniołami tam ty jesteś w niebie i przed Bogiem modły ślesz za nas.
5. Trudno dzisiaj, mammo, nam bez ciebie, w życiu naszym nastąpiła noc,
O, jak prędko znikłaś nam na wieki, bo okropny cię już spotkał los,
Mamo moja droga, a ty mammo...

8. PIJ TEN KIELICH Z BOŻEJ WOLI, DO OSTATNIEJ KROPLI SĄCZ

1. Pij ten kielich z Bożej woli, do ostatniej kropli sącz,
A twe serce, co tak boli, z Bożym sercem złącz.
2. Niech cichutko łzy twe płyną do Jezusa słodkich ran,
Ziemskie bóle szybko miną i pocieszy Pan.

3. Pij ten kielich, chociaż ciernie ostro ranią duszę twą,
Krzyż ci dany dźwigaj wiernie, choć z boleści łzą.
4. Jeszcze kielich twojej doli kilka kropli gorzkich ma,
Musisz cierpieć, pić powoli i wypić do dna.
5. Twoja siła mało może, ale mocny dobry Bóg,
Dźwigać krzyż ci pomoże wśród wygnania dróg.
6. A gdy serce twe posłyszysz wiernej pieśni cichy dźwięk,
Wtedy dusza twa zrozumie swej boleści lęk.

9. Z BOŻYM PRZYKAZANIEM

1. Z Bożym przykazaniem na tym świecie żyłem,
Niewiele dla swej duszy uczynilem.
Moje ciało martwe leży, a gdzie moja dusza śpieszy –
Dusza moja na sąd wznosi, pozostałych w życiu o modlitwę prosi.
Choć jeden paciorek dla duszy zbawienia,
„Ojczy nasz” i „Zdrowaś” i „Wieczne odpocznienie”.
2. Córko moja droga, córko moja miła,
Tyś mnie przyjaciółką była,
Dziś mnie nic nie boli, dziś mnie nic nie trzeba –
Módl się by ma dusza mogła ujrzeć niebo.
Choć jeden...
3. Synu mój kochany, gdy cię hodowałem,
Niejeden ból serca Jezusie zadałem,
Stań przy mojej trumnie, niech ci serce skruszy –
Módl się do ran Chrystusa, o zbawienie mojej duszy.
Choć jeden...
4. Dziaćki me rodzone, jaki ból wam sprawiam,
Gdy was tu na świecie samych pozostawiam –
Módlcie się me dziaćki, w straszny dzień rozstania
Maryja Przenajświętsza matką wam zostanie.
Choć jeden...
5. Bracia i siostry najbliższe, rodzone,
Często mi z pomocą wyciągnijcie dłonie,
Życie me skrócone tutaj na ziemi –
Ratujcie mą duszę modlitwami swymi.
Choć jeden...

6. Drogi mój małżonku (droga moja żono), dziś żegnam się z tobą,
Ciebie pozostawiam skrytego(-ą) żałobą –
I ja ciebie proszę w tę ostatnią chwilę
O pacierz za duszę przy mojej mogile.
Choć jeden...
7. Szanowni sąsiedzi, kiedy z wami żyłem
Może jakąś krzywdę komuś uczyniłem –
Wszystko mnie przebaczcie, za wszystko darujcie
I za moją duszę pacierz ofiarujcie.
Choć jeden...
8. Dłużej żyć nie mogłem, to nie w mojej sile,
Wczoraj byłem wesół(a), a jutro w mogile;
Zgasła moja świeca, ciemno dookoła,
Odchodzić ja muszę, bo mnie Bóg powołał.
Choć jeden...
9. Mamo moja droga, tyś mnie życie dała,
Pacierz mnie uczyłaś, gdy mnie hodowałaś –
Dziś żegnam się z mamą, choć bardzo żałuję,
O modlitwę proszę, za wszystko żałuję.
Choć jeden...
10. Ojcu mój najdroższy, jak dziękować tobie,
Żeś ciężko pracował na kawałek chleba,
Dziś me martwe ciało łzami skropione –
Proszę cię, drogi tato, o ten krótki pacierz.
Choć jeden...
9. MATKO BOLESNA, SWE OCZY ZWRÓĆ (1 wariant)

1. Matko Bolesna, swe oczy zwróć,
Na naszą nędzę swe oczy zwróć,
Całe twe życie bolesna nić,
Goryczy kielich musiałeś pić.
2. Matko Bolesna, tyś Matką nam,
Siebie nam z krzyża dał Jezus sam;
Prowadź nas, prowadź pod Jego krzyż,
By serce nasze pociągnął wzwyż.

3. Matko Bolesna, ulituj się,
Ratuj umarłych, błagamy Cię,
Twe święte serce przeszywa miecz,
Dusz naszych rany, o Matko, zlecz.
4. Matko Bolesna, gdy przyjdzie kres
Życia naszego wśród woli łoż,
Dodaj nadziei w momencie tym
I racz pojednać z Synem Twym.
5. Matko Bolesna, wspomóż tych dusz,
Co pożegnali tę ziemię już,
Co cierpią męki za grzechy swe,
Ratuj ich, Matko, błagamy Cię.
6. Matko Bolesna, wszak dzieci twe
I za nich Jezus dał życie swe,
Okaż im, Matko, swą świętą twarz –
Kogo ratować Ty dobrze znasz.
7. Matko Bolesna, gdy przyjdzie zgon,
Gdy nam zadzwoni żałobny dzwon,
A gdy me ciało położą w grób,
Niech dusza stanie u Twych nóg.
8. Matko Bolesna, swe oczy zwróć
Na nasze życie, niedole skróć.
O Matko nasza, niech serce Twe
Wysłucha kornie modlitwy te.

10. MATKO BOLESNA, SWE OCZY ZWRÓĆ (2 wariant)

1. Matko Bolesna, swe oczy zwróć
Ku naszej nędzy, niedolę skróć.
Przez twe boleści błagamy Cię,
Wysłuchaj prośby, ulituj się.
2. Matko Bolesna, tyś Matką nam,
Siebie krzyżować dał Jezus sam.
Prowadź, ach, prowadź pod Jego krzyż,
By serce nasze pociągnął wzwyż.

3. Tyś bólów siedem doznałaś ran,
Kiedy na krzyżu konał nasz Pan.
Twe święte serce przesywa miecz
Dusz naszych rany, o Matko, zlecz.
4. Matko Najświętsza, gdy przyjdzie kres
Życia naszego wśród ludzi też,
Dodaj pomocy w momencie tym
I racz pojednać z Synem Twym.
5. Matko Bolesna, swe oczy zwróć,
Duszom czyścowym cierpienia skróć.
W zasługach Matki Chrystusa ran
Wprowadź te dusze do niebios bram.
Amen.

11. MATKO BOLESNA, SWE OCZY ZWRÓĆ (3 wariant)

1. Matko Bolesna, swe oczy zwróć,
Duszom czyścowym cierpienie skróć.
W zasługach Matki Chrystusa ran
Prowadź te dusze do niebios bram.
2. Matko Bolesna, w Ostrej Bramie
Sercem bolesnym w ołtarzu lśniesz,
Siedem w nim mieczów boleści tkwi
Tyś łez wylała, co Jezus krwi.
3. Bo nas grzech rani od młodych lat,
Jak z mieczem idziem przez cały świat,
Duszę odziera z szat Bożych łask,
Serce zabiera radości blask.
4. To nasza boleść boleścią Twą,
Broń nas od grzechu potęgą swą,
Tyś naszą Matką od tysiąc lat,
Miej nas w opiece i cały świat.
5. Tyś czułe serce matczyne masz,
Jego boleści tak dobrze znasz.
Wyrwij z serc naszych okrutny miecz,
Ucieczko grzesznych, z ran duszę zlecz.

6. Tyś nas pojednaj z Synem swym,
Okryj nas płaszczem matczynym swym,
By nasze serce, ten Boży dar,
Jaśniał czystością aż po nasz zgon.
7. Matko Bolesna, błagamy Cię,
Oddalaj od nas ponury cień.
Niech łaska Twoja wspomaga nas
Zawsze i wszędzie, i w każdy czas.
8. Spójrz, Matko nasza, z niebieskich bram,
Jak łzy zraszają źrenice nam.
Ucz nas cierpliwie znosić ten ból,
Prowadź te dusze do niebios pól.
9. Matko Bolesna, wspomóż tych dusz,
Co pożegnali tę ziemię już,
Co cierpią męki za grzechy swe –
Ratuj ich Matko, błagamy Cię.
10. Matko Bolesna, wszak dzieci Twe,
Iż za nich Jezus dał życie swe,
Okaż im, Matko, swą świętą twarz,
Kogo ratować Ty dobrze znasz.
11. Matko Bolesna, gdy przyjdzie zgon
I gdy zadzwoni ostatni dzwon,
Gdy nasze ciało położą w grób,
Niech dusza nasza będzie u stóp.
12. Matko Bolesna, błagamy Cię
Skruszonym sercem z płaczem w ten dzień,
Oddalaj od nas czartowski cień,
Weź moją duszę w ostatni dzień.
13. Prowadź nas, Matko, do niebios bram,
Pojednaj z Synem, błagaj go tam!
Bo za nas Jezus dał życie swe,
Przepróż go, Matko, za dzieci Twe.

Parengé *Krystyna Syrnicka*